

Sensorveiledning PSY1250/PSYC1220 H2020

Generell informasjon om hvordan man skal sette karakter:

- I denne sensorveiledningen beskrives det et **ideelt svar**, samt et **minimumssvar**. Minimumssvaret er hva vi forventer av en besvarelse som skal bestå dette faget. Den ideelle besvarelsen er kun dette, et ideal, og man kan derfor ikke forvente at studenten har med alle poengene herfra. Dersom en student skriver en god oppgave som i tillegg beskriver mesteparten av poengene fra den ideelle besvarelsen, skal dette belønnes med toppkarakter.
- Det ideelle svaret beskriver en rekke relevante elementer, men det betyr ikke at andre ting også kan trekkes inn i en god oppgave, selv om dette ikke er beskrevet i sensorveiledningen. Sensorveiledningen er ikke en sjekklister, husk at dette er en essay-eksamen og ikke «multiple choice».
- Kandidaten skal belønnes for **essaystruktur** – tydelighet i struktur og innledning/avslutning.
- **Studentene skal besvare 2 oppgaver**. Det er derfor gjennomsnittet av disse to som utgjør den fullstendige karakteren. Husk at i tvilstilfeller skal et slikt gjennomsnitt alltid regnes til fordel for studenten.
- Dersom en av oppgavene vurderes til stryk, **fører dette til stryk på hele eksamen**.
- Det er nødvendig med kunnskap om pensum dersom man skal sette karakter på eksamensoppgavene. Konsulter pensumlitteraturen dersom du skulle være i tvil om noe.

Pensum for faget, er:

- Larsen, R.J., Buss, D.M., & Wismeijer, A., Song, J. (2017). Personality psychology. Domains of knowledge about human nature (2nd Edition). New York: McGraw-Hill.
  - o Kap 1-6, 8, 10, 13, 14, 16, 17, 19.
- **Artikler**
  - o Baumeister, R. F., & Vohs, K. D. (2018). Revisiting our reappraisal of the (surprisingly few) benefits of high self-esteem. Perspectives on Psychological Science, 13, 137-140. DOI: 10.1177/1745691617701185
  - o Bleidorn, W. (2015). What accounts for personality maturation in early adulthood? Current Directions in Psychological Science, 24, 245-252. DOI: 10.1177/0963721414568662
  - o Turkheimer, E. (2000). Three laws of behavior genetics and what they mean. Current Directions in Psychological Science, 9, 160-164. DOI: 10.1111/1467-8721.00084

- Tyrer, P., Reed, G. M., & Crawford, M. J. (2015). Classification, assessment, prevalence, and effect of personality disorder. *Lancet*, 385(9969), 717-726. DOI: 10.1016/S0140-6736(14)61995-4
- Reznick, D. (2001). Natural Selection: Introduction. In eLS, (Ed.). <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1038/npg.els.0001750>

INFORMASJON SOM ER GITT TIL STUDENTENE OM EKSAMEN:

Digital "åpen bok" eksamen

Utlevering av oppgaven: 16. desember kl. 09:00

Varighet: 4 timer

Eksamenssystem: Inspira - se guider for digitale eksamener (lenker til et eksternt nettsted.)

Frist for å trekke seg fra eksamen: 2. desember

Eksamensresultater: Du finner eksamensresultatene ved å logge på Studentweb

Mer om eksamensoppaven:

- Du blir bedt om å svare på 2 av 3 essayspørsmål.
- Du skal laste opp svaret ditt som en PDF-fil i Inspira innen fristen.

- Oppgavens struktur: Vi anbefaler deg å ta med en kort introduksjon for hvert essay. Dette kan inkludere din tolkning av spørsmålet og definisjoner av de viktigste begrepene. Hoveddelen av teksten skal gi informasjon om relevant teori og empiriske studier. Videre forventer vi kritisk diskusjon av de teoretiske og / eller empiriske emnene i essayet. Vi anbefaler å ta med en kort konklusjon som oppsummerer hovedpoengene i essayet. Du kan velge om du inkluderer underoverskrifter i essayet eller ikke.

- Det er ingen krav til antall sider eller ord.
- Kontakt SV-info hvis du har tekniske spørsmål angående hvordan eksamen vil bli organisert.

Formelle aspekter ved eksamen og bruk av referanser:

- Det er ingen formelle krav for utformingen av eksamen, som forside, spesifikk skriftstørrelse eller referanseliste.

- Du trenger ikke å inkludere referanser i teksten og heller ikke bruke en bestemt referansestil. Vis til læreplanen og annet materiale du har brukt når du besvarer eksamenen (skriv for eksempel på slutten av hvert essay hvilke bokkapitler og artikler - og i tilfelle andre flere kilder — du har brukt til å svare på essayet).

NB: Vær oppmerksom på at det er nødvendig å angi helt tydelig når du siterer deler av læreplanen eller andre kilder direkte (ved å bruke sitater og henviser til kilden med sidetall, f.eks. Huppert, 2014, s. 5). Ikke siter lange stykker med tekst.

- Læreplanen til kurset skal legges til grunn for besvarelsen. Annet materiale kan inkluderes, men dette tillegges ikke avgjørende vekt i vurderingen.

- Eksamen må være ditt eget selvstendige arbeid og resultatet av din egen læring og innsats. Det er ikke tillatt å samarbeide med andre studenter fra kurset eller motta annen form for hjelp mens du skriver eksamenen.

- Å kopiere tekst (eller bruke endringer i eksisterende tekster) fra læreplanen eller andre kilder uten å gi referanse, betraktes som plagiering og kan betraktes som juks / forsøk på juks. Vi vil rutinemessig sjekke for plagiering, og eksamenene til alle studenter blir automatisk sammenlignet for å se etter likheter.

Karakter:

- Eksamen er rangert A til F.

- Evalueringen er basert på fire hovedpoeng, som legger grunnlaget for alle evalueringer ved Psykologisk institutt:

* Mengden kunnskap (teoretisk / empirisk)

* Demonstrasjon av innsikt (oversikt / forståelse)

* Struktur og bruk av begreper

* Uavhengighet og originalitet

Oppgave 1:

Beskriv koblingen mellom prinsippene for naturlig seleksjon og arvelighet (heritability). Hvordan er de gjensidig forbundet? Drøft om allmennmenneskelige (human nature) eller individuelle forskjeller i personlighet har størst potensiale for å bli selektert på hos mennesker i dag.

Describe the connection between the principles of natural selection and heritability. How are they mutually linked? Discuss whether human nature or individual differences in personality has the largest potential for selection in humans today.

Ideell besvarelse:

Definerer prinsippene for naturlig seleksjon og arvelighet. Det viktigste i denne oppgaven er at studenten har klart å koble prinsipp 1 (variasjon) og 2 (arvelighet) for naturlig seleksjon (Reznick, 2001) og arvelighet. At man må ha en variasjon i befolkningen og at trekket må være arveligt for at det skal kunne selekteres på. Det andre er at de forstår at dette betyr at alle egenskaper derfor må ha vært arvelige på ett eller annet punkt i menneskets utvikling, men at dette har blitt en del av «human nature» når det ikke lengre er en betydelig variasjon (f.eks. universelle emosjoner og ønske om tilhørighet). Summen av disse to momentene gjør at de forstår at diskusjonen om (total) fravær arvelighet ved trekk ikke er helt meningsfull, siden alle trekk må ha blitt selektert frem ved evolusjon som krever arvelighet. Det siste momentet i oppgaven sier noe om studenten har forstått at det er trekk med variasjon (individuelle forskjeller) og høy arvelighet som har stort potensiale for å bli selektert på hos mennesker i dag. Dette er en felles egenskap for mange psykologiske trekk (f.eks. personlighet og IQ), men også f.eks. høyde og vekt.

Viktige momenter i definisjon av arvelighet er:

- Statistisk størrelse som kan variere mellom 0 og 1, med en forklaring av hvordan man kan tenke seg dette i prosent forklart varians.
- Vise til formel $h^2 = 2(r_{MZ} - r_{DZ})$ – Hva betyr dette? Genetisk varians/total varians. Kan også, eller som alternativ, vise til $1 \cdot \text{korrelasjon mellom bortadopterte MZ-tvillinger}$ eller $2 \cdot \text{korrelasjon mellom bortadopterte førstegradsslektinger}$. Studenten kan også vise til (målt polygen variasjon (SNPs)) / (fenotypisk variasjon). En eksepsjonell oppgave viser til at alle disse estimatene for arvelighet ikke betyr det samme, men har ulike antagelser.
- Vise til at arvelighet er en egenskap ved en populasjon, ikke et individ. Samtidig kan studenten med hell eksemplifisere med at en enkeltperson kan ha en genetisk risiko/tilbøyelighet som er høy eller lav for en egenskap eller et trekk; som angir den personens sannsynlighet eller forventet skåre for et trekk.

Naturlig seleksjon er beskrevet i et eget ekstrakapittel på pensum (Reznick, 2001). I tillegg er naturlig seleksjon og tilpasninger beskrevet på side 182 og 184-185.

- Studenten beskriver fire prinsipper ved naturlig seleksjon: 1) Individuelle forskjeller, 2) overføring til avkommet ved arvelighet, 3) det frembringes flere avkom enn nødvendig for å erstatte foreldrene, 3) kun noen individer overlever og formerer seg som tilpasning til miljøet (Reznick, 2001).
- Studenten bør kjenne til begrepet tilpasninger (adaptations).
- Studenten kan nevne ulike varianter av seleksjon (direksjonell seleksjon, stabiliserende seleksjon, balanserende seleksjon, disruptiv seleksjon og eventuelt bakgrunnsseleksjon).
- Den ideelle studenten bør gjøre rede for «den menneskelige natur», eksempelvis at altruisme og behov for tilhørighet er en del av (hvordan vi skiller oss fra andre arter) og skille dette fra studier av individuelle forskjeller (hvordan mennesker skiller seg fra hverandre).
- Trekke inn «inclusive fitness» (bidra til overlevelse og formering hos beslektede individer).
- Forklare behov for sosial tilhørighet med naturlig seleksjon på sosial angst (psykisk ubehag ved negativ evaluering fra andre). Studenten bør nevne teorien om behov for sosial tilhørighet som et sentralt motiv i den menneskelige natur.

Minimumsbesvarelse:

Kandidaten må kunne gjøre rede for prinsipp 1 og 2 for naturlig seleksjon og definere arvelighet. Studenten må også kunne i noen grad gjøre rede for forskjellen på individuelle forskjeller og allmenmenneskelige egenskaper.

Videre må kandidaten kunne beskrive minst et relevant funn fra forskning med noenlunde riktighet.

OBS: Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men dette er et stort fag med mye pensumstoff, så vi skal heller ikke forvente for mange navn og årstall – oversikt og forståelse er det viktigste her.

Oppgave 2:

Redegjør for selvaktualisering og hvorfor «behov for aktelse» er sentralt i å fremme selvaktualisering i Carl Rogers' teori. Hva skiller humanistiske teorier fra andre teorier om motivasjon?

Explain self-actualization and why positive regard is important for promoting self-actualization in Carl Roger's theory. What separates humanistic theories from other theories of motivation?

Ideell besvarelse:

Fyldig definisjon av selv-aktualisering som tar med følgende momenter:

- Utnyttelse av sitt fulle potensiale
- Basert på behovet for vekst (ikke basert på mangel)
- Egenskaper av «Self-actualizers» i følge Maslows kasusstudier (se side 253 i pensumboken).
- Øverst i behovshierarkiet
- «The fully functioning person»
- Sammenheng med «flow»

Videre må det redegjøres for Carl Rogers' teori om behov for aktelse og hvordan dette er relatert til selv-aktualisering. Viktige begreper som må forklares er betinget og ubetinget (positiv) aktelse og selvaktelse. Det er positivt om begrepene og dens sammenheng med selv-aktualisering forklares ved hjelp av et eksempel, gjerne i forbindelse med erfaringer i oppveksten. Det kan også tas opp at hvordan Carl Rogers' teori forklarer angst og bruk av forsvarsmekanismer.

En kritisk diskusjon av Carl Rogers' teori er viktig. En slik diskusjon kan inneholde noen av følgende elementer:

- Å Sette Carl Rogers' teori i den større kontekst av humanistisk psykologi
- Diskutere kritisk hvorvidt humanistisk forskning er for lite basert på empirisk forskning
- Diskutere hvorvidt Carl Rogers' teorier har påvirket psykologisk tenkning, inkludert utforming av psykoterapi
- Diskutere hvorvidt selv-aktualisering er et begrep som i for stor grad er preget av vestlig, individualistisk tenkemåte

Videre må det redegjøres for hva som skiller humanistiske teorier fra andre teorier om motivasjon. Her kan for eksempel kandidaten sammenligne humanistiske teorier med social determinism theory eller de tre store motivene (kap 10) og trekke frem fokuset på vekst fremfor mangel. Kandidaten står også fritt til å trekke inn og sammenligne med andre relevante psykologiske teorier om motivasjon.

Minimumsbesvarelse: Kandidaten må kunne gi en grunnleggende redegjørelse for begrepene selv-aktualisering og behov for aktelse og hvordan man kan tenke seg at behov for aktelse er sentralt i å fremme selvaktualisering. Kandidaten må kunne sammenligne humanistiske teorier med andre teorier om motivasjon.

Videre må kandidaten kunne beskrive minst et relevant funn fra forskning med noenlunde riktighet.

OBS: Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men dette er et stort fag med mye pensumstoff, så vi skal heller ikke forvente for mange navn og årstall – oversikt og forståelse er det viktigste her.

Oppgave 3:

Redegjør for hvordan psykologiske mønstre i en kultur kan utvikle seg på grunnlag av miljømessige betingelser (evoked culture). Diskuter hvorvidt de store 5 personlighetstrekk er preget av miljømessige betingelser i en kultur eller universelle på tvers av kulturer.

Explain how psychological patterns in a culture can develop on the basis of environmental conditions (evoked culture). Discuss whether the Big 5 personality traits are influenced by environmental conditions in a culture or universal across cultures.

Ideell besvarelse: I besvarelsen må evoked culture defineres og det må beskrives hvordan latente psykologiske mønstre som er del av menneskenaturen kan utvikle seg i bestemte miljømessige betingelser (se side 434 i læreboka):

- Kulturelle forskjeller forårsaket av miljøpåvirkninger.
- To ingredienser er nødvendig: 1) universelle underliggende mekanismer og 2) miljømessige forskjeller i hvorvidt den latente mekanismen blir aktivert.
- Kan trekke frem flere empiriske eksempler på evoked culture, f.eks i forhold til samarbeid eller aggresjon.
- Evoked culture settes i kontrast til universelle trekk som er til stede i alle kulturer. Eksempler kan være universelle emosjoner, ulike typer kognitive bias og kjønnsforskjeller.

Videre definerer kandidaten de fem store personlighetstrekkene, og diskuterer hvorvidt de er universelle eller kulturelt betinget. Se side 456 i læreboka. Elementer som kan trekkes frem i diskusjonen er

- Krysskulturelle studier av de store 5 trekk som sammenligner skårer mellom ulike land.
- Hvorvidt personlighet er et arbitrært og kulturelt ladet konsept i seg selv (et vestlig konstrukt).
- Hvorvidt de samme beskrivelsene av personlighetstrekk finnes i forskjellige språk og kulturer
- Hvorvidt den samme faktorstrukturen i Big Five går igjen på tvers av kulturer.
- Transport and test strategy og leksikalske metoder.
- Kritisk diskusjon om bruk av selvrappport til krysskulturelle studier av personlighet.
- «Transport and test» modellen for å studere kulturelle forskjeller i personlighetstrekk.
- Empiriske funn fra studier om det finnes egne personlighetskonsepter og trekk i andre kulturer.
- Trekke inn etniske, sosioøkonomiske og geografiske elementer.

Minimumsbesvarelse: Kandidaten må redegjøre for evoked culture og trekker frem eksempler på hvordan Big 5 personlighetstrekk kan henge sammen med både miljømessige betingelser i en kultur og være universelle på tvers av kulturer.

Videre må kandidaten kunne beskrive minst et relevant funn fra forskning med noenlunde riktighet.

OBS: Når det gjelder empiri, skal studentene belønnes for nøyaktighet i de empiriske gjengivelsene, men dette er et stort fag med mye pensumstoff, så vi skal heller ikke forvente for mange navn og årstall – oversikt og forståelse er det viktigste her.